

VERESS EMŐD

Emlékezés Raffay Ferencre (1870–1907)

In Memoriam Ferenc Raffay (1870–1907)

Raffay Ferenc nevét ma kevesen ismerik, pedig a XX. század hajnalán a magyar jogtudomány egyik legnagyobb ígéretének számított. 1870-ben született Cegléden, szerény iparoscsalád gyermekeként, és alig több mint három évtized alatt olyan pályát futott be, amely életkortól függetlenül is figyelemre méltó lenne. Jogász, tanár, író, szerkesztő, közéleti szereplő volt, de mindenekelőtt gondolkodó, aki hitt a jog rendteremtő erejében.

Jogtudományi doktorátusát 24 évesen szerezte meg a budapesti egyetemen, néhány év bírói és ügyvédi gyakorlat után pedig a tanári hivatást választotta. 1901-ben a kolozsvári egyetemen magántanári képesítést szerzett, még abban az évben meghívták az eperjesi evangélikus jogakadémiára, ahol a magyar és osztrák magánjog tanára, majd az intézmény (az evangélikus kollégium) igazgatója lett. Haláláig, 1907-ig itt dolgozott, tanított, publikált és épített.

Tudományos munkássága már életében elismerésnek örvendett. *A magyar magánjog kézikönyve* című műve nemcsak rendszerezte a széttagolt joganyagot, hanem példamutató módon egyesítette a gyakorlati igényeket a tudományos mélységgel. Nem pusztán összefoglalt, hanem értelmezett is, logikusan, világosan, perspektívát mutatva a jog fejlődésének lehetséges irányába. Egy jogásztársadalom ilyen kézikönyvekből tanul meg gondolkodni.

Raffay nemcsak írt, hanem szerkesztett is: a *Czegléd és Vidéke* és az *Eperjesi Lapok* révén aktív alakítója volt a jogi és közéleti diskurzusnak. Önálló munkái és számos cikke – az öröklési jogtól a csődtörvényen, a társasági jogon, a házassági kérdéseken és a birtokjogon át – szinte a teljes magánjogi spektrumot lefedik. Kortársai egyöntűen úgy tartották: a budapesti egyetem rendes tanára lehetett volna, és a magyar kodifikációs munkák egyik vezető alakja.

Élete tragikus gyorsasággal szakadt meg: 1907-ben, mindössze 37 évesen hunyt el, házassága kilencedik évében, egy kislányt, Klárikát hátrahagyva. Halálát követően méltatói nemcsak tudományos érdemeit, hanem emberi tartását, szerénységét és munkabírást is kiemelték. Egy olyan korszakban, amikor a modern magyar magánjog még formálódott, Raffay nem egyszerűen jelen volt, hanem alakította is azt.

Raffayt érdemes egyik kortársával, a fényes jogtudósi pályát befutó Szladits Károlyval (1871–1956) párhuzamba állítani. Raffay és Szladits szinte egy időben indult el a magyar magánjogi tudományos pályáján. Mindketten egyszerű polgári háttérből küzdötték fel magukat, és gyakorlatilag egyidejűleg szereztek meg doktori fokozatukat

a budapesti egyetemen: Raffay 1894-ben, Szladits 1895-ben. Két pálya, amely eleinte együtt mozdult, sőt, egy ideig Raffay járt előrébb: ő már 1901-ben egyetemi magántanár lett Kolozsvárott, míg Szladits csak 1908-ban kapta meg e címet Budapesten.

Raffay 1904-ben publikálta *A magyar magánjog kézikönyvét*, két évvel azután, hogy Szladits kiadta *A magyar magánjog vázlatának*, a „kis Szladits”-nak az első változatát. Szinte egyszerre született meg ez a két kötet is. Joggal mondhatjuk: ha versenyként tekintenénk e két életutat, Raffay a haláláig tartó szakaszon belül többet tett le az asztalra. Tanított, írt, szerkesztett, kodifikációs kérdésekben foglalt állást, és az eperjesi jogakadémia és kollégium vezetőjeként egy város és egy vármegye közéletének is aktív szereplője volt. Szladits pályája azonban beteljesedhetett: túlélte a 20. század legviharosabb évtizedeit, tanítványokat nevelt, tudományos iskolát (műhelyt) alapított, és a magánjogi kodifikáció egyik vezéralakjává vált. Hatása évtizedekkel később is érezhető: gondolatai, rendszere a mai polgári törvénykönyv szövegében is jelen vannak. Raffaytól mindezt elvették az évek. Nem a tehetség, nem a szorgalom hiányzott, csupán az idő.

Raffay Ferenc életműve korai halála miatt félbeszakadt. Több mint húsz jogi művet hagyott hátra – köztük a *Házassági perrendtartás*, *A magyar házassági jog* és *Az osztrák magánjog tankönyve* című munkáit –, valamint számos cikket írt a magyar jog aktuális kérdéseiről: öröklésről, társasági jogról, házasságról, elmeállapotról, kártérítésről. Fő művéről, *A magyar magánjog kézikönyvéről* így írtak: *„Az egyik feladat a rendszerezés. Az anyag kodifikálatlan, forrásai sokfelé esnek szét, sok kérdést törvény is, gyakorlat is szabályozatlanul hagyott. Sok jogász intuitióra, merengésre és nagy anyagszervező logikára van szükség egy egészséges, kerek rendszer gyűréséhez. A másik feladat nem kevésbé nehéz: úgy adni elő az anyagot, hogy a tudományos problémák mély szakadécai bezáruljanak, de ne legyenek eltemetve; a gyakorlati jogász kész tételeket kapjon, de észrevehesse a labilitásokat is a fix tételek mögött. Raffay Ferenc szépen oldotta meg mindkét feladatot okos és hasznos kézikönyvében. Nagy lelkiismeretességgel, alapos anyagismerettel foglalta rendszerbe a magyar magánjog intézményeit. A bírói gyakorlatot egész a legújabb nyilvánulásokig vonta bele a feldolgozandó nyersanyagkészletbe. A kérdések tudományos irodalmába mindenütt igyekezett perspektívát mutatni, anélkül, hogy a tételes előadás folyamatosságába beleszakított volna”* (*Egyetemi Lapok*, 1909/11. szám, 16. o.).

Raffay Ferenc az a tehetség volt, aki már harmincas éve elején is jelentős hatást gyakorolt tudományos közegére – és ha az idő megadatik neki, az ő neve is a magyar magánjog első számú tudósai között szerepelne. Sőt, így is ott kell szerepelnie, mert vannak pályák, amelyek rövidségük ellenére is teljes értékűek. A beteljesületlenség nem zárja ki a jelentőséget. És Raffay Ferenc életműve méltó arra, hogy a magyar jogásztársadalom kollektív emlékezetében helyet kapjon.